

A tanácsi munka megbecsülése

„Ha valamit nem vállalnék, az a gyámügyi munka lenne!” — mondta egyik délután a tanács-házról kilépő ügyfél a társának. S ez a megjegyzés jelzi azt, hogy manapság olykor még az ügyfelek is azzal a vélekedéssel hagyják el a tanácsházat: sokszor ideg-örli, megfizethetetlenül nehéz munkát kell az itt dolgozóknak végezniük. S nemcsak a gyámügyi vagy a lakásosztályon, hanem másutt is. Egyáltalában érdekes kérdés, érdemes megvizsgálni, *vonzó-e a tanácsi munka a közvélemény, a pályát választó fiatalok, az állást kereső diplomások körében?*

Valamikor az előjáráságon, később a tanácsházán tisztviselőnek lenni megbecsült, rangos munka volt. A felszabadulás után a helyi közigazgatásban való részvétel sokáig a keresett állások közé tartozott. Szívesen vállalkoztak a legkülönbözőbb posztokra mindazok, akik a közösséget akarták dolgozni. Volt ennek a hivatásnak vonzása is, becsülete is. Ez azonban azóta lehanyatlott. Manapság elég nehéz a tanácsi apparátusokba megfelelő képzettségű szakembereket találni. Vajon miért?

Követelmények

Tallózva a tanácsi dolgozók számára írt tananyagban, egyebek között olvashatjuk a kinevezés és az alkalmazás megkülönböztető feltételeit. Például azt, hogy az ügyeket körültekintően, lelkiismeretesen, felesleges eljárás nélkül, törvényesen kell intézni; az ügyfeleket körültekintően tájékoztatni, jogaikat és kötelességeiket ismertetni, azokra figyelmeztetni őket. Külön kívánalom, alapszabály, hogy a hivatali hatalommal való visszaélés megnyilvánulásával, a jogtalan előnyszerzési jelenségeivel szemben hivatalból kell fellépni. Tehát — más munkaköröktől eltérően — a tanácsi dolgozókra fokozott politikai, felelősségi, anyagi és büntetőjogi felelősség hárul; ugyanakkor fokozott a büntetőjogi védelmük is. Mindezek garanciális biztosítékai a tanácsigazgatás rendjének és zavartalanulásának.

Menjünk tovább a meglehetősen bonyolult képesítési követelmények áttekintésében. Fő szabály, hogy a tanácsoknál vezetői és ügyintézői munkakörben megfelelő fokú és irányú, azaz egyetemi, főiskolai, középiskolai végzettségűeket, továbbá az államigazgatás általános ismereteiből vizsgázottakat, ezen túl az illetékes szakminiszter által előírt szakból vizsgázottakat és megfelelő politikai iskolai végzettségüket lehet alkalmazni.

E négy feltétel közül az új alkalmazottaknak kettőt-hármat munka közben, az évek során kell elsajátítaniuk. Nem túlzás ezeknek a kívánalmaknak az előírása, mert az államigazgatásban húszévesnél több jogi szabállyal kell dolgozni, és az ügyintéző csak úgy képes megbízhatóan végezni a munkáját, ha ebből a reá vonatkozó jogszabálytömeget jól ismeri. S ha megszerzi az ügyintéző, a vezető a szükséges ismereteket, akkor sincs megállás; hiszen a gyorsan változó jogi viszonyokkal állandóan lépést kell tartania, de pontosabban fogalmazunk, ha azt mondjuk: versenyt kell futnia az újabb és újabb jogszabályok megismeréséért. S bármennyire színes és érdekes a tanácsi munka, ezeknek a feltételeknek a teljesítésére kevesen vállalkoznak, vagy a nehézségek elől — fogalmazhatunk így is — sokan elmenekülnek.

A lakosság ötöde

— az ügyintézők tizede

Budapest 22 kerületi tanácsának hivatali szervezetében 2300 vezető és ügyintéző — az országos tanácsi tisztviselői létszám egytizede — dolgozik. Önmagában figyelmet érdemel az, hogy hazánk népességének kerekén 20 százaléka él a fővárosban, a budapesti tanácsapparátusban pedig az országos ügyintézői létszám tíz szá-

zaléka vesz részt. A tanácsok évente 31 milliárd forint fejlesztési alappal gazdálkodnak, s ennek majdnem a felét, a 48 milliárdos költségvetési előirányzatnak pedig a negyedét a fővárosi és a kerületi tanácsoknál használják fel. Hatalmas felelősség hárul tehát a főváros tanácsi apparátusára a lakosság bonyolult szükségleteinek kielégítési rendszerében, s ehhez politikailag és szakmailag jól felkészült személyi állomány kell, mégpedig olyan, amelyben viszonylag alacsony a fluktuáció. A kívánalom és a valóság azonban eltérnek egymástól.

Reprezentatív felmérések szerint a kerületi tanácsoknál tavaly az összlétszám 15 — egyes kerületekben 20 — százalékának szűnt meg a munkaviszonya. Több évre visszamenő tapasztalatok hasonló mozgást mutatnak. S ha a természetes munkaviszony-megszüntetéseket, a nyugdíjazást, elhalálozást leszámítjuk, akkor is riasztóan nagy számok ezek. Mindehhez azt kell még hozzátenni, hogy a képzetlen vagy gyakorlatlan tanácsi dolgozók legfeljebb a gondok észlelésére és közvetítésére, nem pedig a jó ügyintézésre képesek. A nem vagy rosszul elintézték ügyek feleslegesen duzzasztják a panaszokat, a levelezéseket, és értelemszerűen csökkentik a munka hatékonyságát, elvonva a vezetők idejét és figyelmét az érdemi feladatoktól.

A fluktuáció gyorsulását elsősorban Budapest közismerten súlyos munkaerőhelyzete és az ezzel összefüggő bérfeszültségek okozzák. A gazdasági szervezetekkel összehasonlítva, a tanácsok hosszú távon pótolhatatlan hátrányban vannak a területen. A vállalatok és a szervezetek előnyösebb feltételeket kínálnak a magasabban képzett dolgozóknak, csakúgy, mint a fiatal diplomásoknak.

Az eddigiekből arra lehetne következtetni, hogy a tanácsi munkaerő-hullámszám fő oka az alacsony fizetés. De ez így nem pontos. A fizetéssel általában nem elégedetlenek a tanácsi dolgozók. Ez az összehasonlítás akkor válik kedvezőtlennek, amikor a felelősséghez, a munkaintenzitáshoz arányítják a tanácsi feladatokat és a vállalati kívánalmakat. Ennek tartható be, hogy a tanácsoktól távolok között szép számban akadnak olyanok is, akik hasonló fizetéssel (vagy olykor alacsonyabb bérért) elhelyezkednek mástutt, csak azért, hogy a túlzott terheléstől megszabaduljanak.

Elnőiesedés?

Sajátosan alakult egyes tanácsi szinteken a nők aránya. Szembeötlő, hogy országsszerte a tanácsi ügyintézők fele nő, a fővárosi kerületekben viszont a létszám háromnegyede. A vezető állású nők aránya a kerületi tanácsoknál 40 százalék körül van. Az elnőiesedés bizonyos tekintetben határozottan előnyös. Tapasztalatok igazolják, hogy különösen az ügyintézés lakossági kapcsolataiban a nők alaposabbak és türelmesebbek a férfiaknál; szívósabbak és kitartóbbak is. Egyéni szempontból azonban sokféle hátrányt kell elviselniük. Anyaságuk például a szakmai fejlődésben hátrányokat rejt magában. A munkából való gyakori kiesésük ugyancsak gondokkal jár; azzal, hogy nehezebben érik utol magukat a felhalmozott ügyek tömegében, a gyorsan változó jogszabályok naprakész figyelemmel kísérésében. Végeredményben a tanácsi igazgatás elnőiesedése mögött e foglalkozás presztízisének csökkenése is meghúzódik.

Minden szakmának és foglalkozásnak megvan a sajátos követelményrendszere. A tanácsoknál — a képesítésen túl — a tiszta erkölcsi múlt, a felelősségérzet, a döntési lehetőség helyes megválasztása, a pontosság, a gyorsaság, az emberekkel való udvarias, helyes bánásmód, a meghallgatás művészete, a felismerés és átérzés képessége, a türelem, az önművelés mind-mind a hivatáshoz szükséges tulajdonságok köztart-

rába tartozik. S ezeken felül a jó idegrendszer. Mert ott, ahol lakás-kiutalásokról, eltartási szerződésekről, birtokháborításról, közegészségügyi előírások megtartásáról, különböző engedélyezésekről kell dönteni, ahol tehát a hatósági jogalkalmazás folyik, fény és árnyék váltogatja egymást. Jö-gosan vagy anélkül, mindig akadnak elégedetlenkedők és dohogók. A megoldatlan társadalmi gondok többnyire a tanácsoknál csapódnak le, próbára téve az ügyintézőket, azok idegeit is. Érdekes e tekintetben egy nemrég készült országos felmérés adatait idézni. Hatszáz államigazgatási dolgozót kérdeztek meg egyebek között arról: „Miért dolgozik szívesen munkakörében?” A lehetséges válaszokból első helyen említették: „Érdekel a munkám.” Erre a megkérdezettek 87 százaléka mondott igent. Ezt követte a „szerelem a munkahelyemet” válasz, melyre a megkérdezettek 78 százaléka mondott igent, és csak tízedik helyen, a megkérdezettek 13 százaléka nyilatkozott úgy, hogy azért dolgozik a tanácsoknál, mert nyugodt a munkaköre.

Mindebből korántsem következik az, hogy a tanácsi munka örökös belső feszültséggel jár. Nehézségei ellenére sokszínű, szép, hivatástudatot igénylő feladat ez. Hiszen országos vagy fővárosi terveink, céljaink megvalósításába harmonikusan illeszkedik a települések fejlesztése, a szolgáltatások javítása, a mind szélesebb körű szociális gondoskodás, az évről évre kulturáltabb jogalkalmazás. E tekintetben bátran kijelenthetjük, hogy fejlődik, mind jobbra válik a tanácsok tevékenysége; a testületképpé, mint az ügyintézőké. Új munkarendre serkentő sikerélményekben is sokszor van részünk. Mégis, az életpályát kezdő fiatalok a fővárosban nem, vagy csak jobb lehetőségek híján vállalnak munkát a tanácsoknál. Erre utal az is, hogy a 18–30 éves tanácsi dolgozók zöme már második vagy harmadik munkahelyéről került a tanácsokhoz.

Jobb pályairányítást

Egyáltalán: mit tudnak a fiatalok a tanácsi munkáról? Viatoképpen semmit, vagy nagyon keveset. A szervezett pályaválasztási tanácsadás keretében ezeket a munkaköröket nem népszerűsítjük. Így a pedagógusok és a szülők előtt a lehetőségek alig ismeretek, s a szükséges orientáció is elmarad. Pedig nagy szükség volna a tanácsoknál is a tehetséges fiatalokra.

Más szakmai szükségletek kielégítése végett az Oktatási Minisztérium négy éve igen észszerű gimnáziumi óraterv-módosítást engedélyezett: a gimnáziumok III. és IV. osztályaiban a fakultatív tantárgyak között az államigazgatási ismeretek oktatását is bevezette. Budapesten ez az intézkedés, az államigazgatási szakot érintően nem talált termékeny talajra. A készülő új tanterv előzetes igényfelmérése sem jelez nagyobb érdeklődést. Alig akad igény az államigazgatási fakultáció bevezetésére. Pedig érdemes volna jobban élni ezzel a lehetőséggel, s ha azt is hozzátesszük, hogy a fővárosi gimnáziumok a munkaerőhiány miatt legtöbbször panaszoktól terhes kerületi tanácsok irányítása alatt állnak, még nyilvánvalóbb, hogy csupán összehangolt intézkedésekre, erőteljes helyi kezdeményezésekre van szükség.

A tanácsi igazgatás végül is sokak által nem ismert jó lehetőséget tartogat azok számára, akik építészeti, orvosi, tanácsi, népművelői, jogi szakképzettségük mellett államigazgatási gyakorlatot is óhajtanak szerezni, hozzá kívánnak járulni ahhoz, hogy a mai nál zökkenőmentesebb, gyorsabb, pontosabb legyen a hétköznapi élet egészét átfogó tanácsi köz-igazgatás.

Dr. Aibner Pál

a VII. kerületi tanács elnöke